

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

No1

2026
yanvar

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX
COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 827 sahifa.
2026-yil, yanvar

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА УЗБЕКИСТАНА.....	26
Каракулов Фарход Зайпудинович	
TRANSPORT TIZIMIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH USULLARI	33
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARUVCHI KORXONALARNING SIFAT MENEJMENTI TIZIMINI BAHOLASH	38
Achilov Ilmurad Nematovich	
TURIZM OBYEKTLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	45
Toshtemirov Xojiakbar Qahramon o'g'li	
КАЧЕСТВО КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКОВ УЗБЕКИСТАНА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОБЛЕМНЫХ КРЕДИТОВ	51
Алиева Сусанна Сейрановна	
ВЛИЯНИЕ ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ И РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ НА РАЗВИТИЕ ОВЦЕВОДСТВА И КАРАКУЛЕВОДСТВА В ГЛОБАЛЬНОМ МАСШТАБЕ	58
Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич	
BARQAROR INVESTITSİYALAR: IQTISODIYOTDAGI ROLI VA DOLZARBLIGI	65
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
KRAUDFANDING – BARQAROR RIVOJLANISHNI AMALGA OSHIRISH UCHUN INNOVATSION MOLIYAVIY VOSITA SIFATIDA.....	71
Ashurova Oltin Yuldashevna	
FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASHDA MOLIYAVIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	78
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI UCHUN BARQAROR BREND QIYMATINI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI	84
Bekmurod Davlatmurotovich Ollaberganov, Zilola Baxramovna Abdikarimova	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA KORPORATIV BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	89
Atajanov Kamal Atavayevich	
AVTOTRANSFORMATORLARNING TASHQI MAGNIT MAYDONINING MATEMATIK MODELI	96
Pirmatov Nurali Berdiyrovich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Baxriddinov Begzod Alibek o'g'li	
O'ZBEKISTON VA JAHON AMALIYOTIDA BUDJET MUASSASALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING RIVOJLANISHIGA RETROSPEKTIV TAHLIL	101
Berdiyev Toshkenboy Panjiyevich	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: RISKGA ASOSLANGAN YONDASHUV VA AMALIY MEKANIZMLAR	108
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
TIJORAT BANKLARI DEPOZIT BAZASINI MUSTAHKAMLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	113
Shayxiev Boburbek Ulug'bekovich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA OLIY TA'LIM TIZIMINI TRANSFORMATSIYA QILISHNING KONSEPTUAL MODELI.....	120
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	

GEODEZIYA VA GIS TEXNOLOGIYALARINING INTEGRATSIYASI.....	125
Ziynura sabirova	
RESPUBLIKADA UY-JOY QURILISHI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA DAVLAT VA XUSUSIY SEKTOR HAMKORLIGINING O'RNI	129
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА АО «УЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙУЛЛАРИ» В УСЛОВИЯХ СТРУКТУРНЫХ РЕФОРМ.....	133
Кадилова Шарофат Амоновна	
KASBLARNI MODERNIZATSIYA QILISH VA MEHNAT BOZORINING YANGI MODELINI BARPO ETISH	139
Ruziyev Oybek Abdumuminovich, Nurboyev Jaloliddin Mamadiyevich	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL BIZNESINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	143
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
QISHLOQ JOYLARIDA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	148
Amaniyazova Rayhan Bayniyazovna	
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МАЛОМОЩНЫХ СЕТЕВЫХ СОЛНЕЧНЫХ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СТАНЦИЙ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА	153
Кудратов Афзалхужа Рустамович, Далмурадова Наргиза Нуриллаевна, Шогучкаров Санжар Кодирович	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI	161
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	
INNOVATSION BANK EKOTIZIMLARINING TIJORAT BANKLARI RIVOJLANISHIDAGI ROLI	165
Aliyev Hasan Rayimjonovich	
ANALYSIS OF FACTORS OF INTENSIVE ECONOMIC GROWTH IN UZBEKISTAN	171
Sharipov Kamil	
SUN'IY INTELLEKT – TO'RTINCHI SANOAT INQILOBINING ASOSI.....	176
Kalonov Muxiddin Baxriddinovich	
KORXONALARDA MOLIVAVIY BOSHQARUVNING TASHKILY VA IQTISODIY MASALALARI	187
Jumayev Samariddin Ziyodullaevich	
YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASI ASOSIDA KICHIK BIZNES FAOLIYATINI OSHIRISH YO'LLARI	193
Isroilov Dilshodbek Rustamovich	
TALABALARDA O'Z-O'ZINI TARTIBGA SOLISH KO'NIKMALARINING RIVOJLANISHIDA INTERAKTIV TA'LIM PLATFORMALARINING O'RNI	198
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Gulnora Abdullo qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING XORIJIY TAJRIBASI	203
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich	
XORAZM VILOYATIDA KAMBAG'ALLIK DARAJASINING O'ZGARISHI VA BU JARAYONGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	208
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
IQTISODIY-MATEMATIK VA SSENARIYLI YONDASHUVLARDAN FOYDALANIB SANOAT RIVOJLANISHINI BAHOLASH VA PROGNOZLASH	213
Turdiyev Ulug'bek Qayumovich, Qayumova Nurafshona Ulug'bek qizi	
EKSPORTNI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARINING DOLZARBLIGI	217
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna	

LEGAL AND INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF ECONOMIC COOPERATION BETWEEN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND INTERNATIONAL FINANCIAL INSTITUTIONS	222
Yovkochev Sherzod	
ICHKI AUDIT FUNKSIYALARINING ICHKI NAZORATNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI	228
Tursunov Shohruxmirzo Baxtiyor o'g'li	
MOSH DONINI YANCHIB O'LSHDA QO'LLANILADIGAN QURILMANI LOYIHALASH	232
Qurbanov Abdimalik Jo'rayevich	
DAVLAT BOSHQARUVIDA SAMARADORLIKNI BAHOLASH: INSTITUTSIONAL MEXANIZMLAR, RAQAMLI YECHIMLAR VA AMALIY KUTILMALAR	239
Sarvar Saidov Xayrulloevich	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH KONSEPSIYASI DOIRASIDA UNING INFRATUZILMASINI TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	244
Tashov Mizrob Maxmudovich	
DAVLAT BOSHQARUV ORGANLARIDA INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI	251
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
ФИНАНСЫ И ВЫСШАЯ МАТЕМАТИКА В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА	257
Айматова Фарида Хуразовна	
ZAMONAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING ROLI	263
Salayeva Dilafro'z Aybekovna	
ДИАГНОСТИКА СИНХРОННОГО ДВИГАТЕЛЯ НА ОСНОВЕ ИЗМЕРЕНИЯ ВНЕШНЕГО МАГНИТНОГО ПОЛЯ	267
Пирматов Нурали Бердярович, Бекишев Аллаберген Ергашевич, Мамуров Алмас Жумабой угли	
XORIJIIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI ASOSIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI VA XUSUSIYATLARI	275
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В СДЕЛКАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ	279
Ли Илларион Георгиевич	
KO'P YADROLI CPU VA GPU ARXITEKTURALARIDA DIFFERENSIAL TENGLAMALARNI SONLI YECHISH UCHUN PARALLEL ALGORITMLARNI ISHLAB CHIQISH VA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	284
Ismailov Shixnazar Rashid o'g'li, Ubaydullayev Farrux Fathulla o'g'li, Odilov Asliddin Isoq o'g'li	
СИСТЕМАТИЧЕСКОЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ — ОСНОВА ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКОНОМИКИ	291
Муталов Абдуазим	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYALARNING HUDUDIIY TARKIBI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	295
Ermamatov Shonazar Jumakulovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSIYA SIYOSATI: INSTITUTSIONAL VA RAQAMLI ISLOHOTLAR	302
Sobirov Yo'ldoshboy Ro'zimboevich	
QASHQADARYO VILOYATINING IJTIMOIIY-IQTISODIY SALOHIIYATI VA BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	310
Tuyev Abdurahmon Yusubovich	
TEMIR YO'L STANSIYALARIDA STRELKALI O'TKAZGICH QURILMALARI BO'YICHA YO'L QO'YILGAN NOSOZLIKLAR VA ULARNING TAHLILI	315
Yunusova Gulshanoy Umarali qizi	

SANOAT KORXONALARIDA ASOSIY FOND LARDAN VA ISHLAB CHI QARISH QUVVATIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI.....	320
Ulashev Xubbim Askarovich	
TURLI YO'L SHAROITLARIDA TO'QNASHUV PAYTIDA TORMOZLASH VA BOSHQARUV PARAMETRLARI	324
Uralbayev Anvar Ubaydullayevich	
YANGI YARATILGAN MAHALLIY DURAGAY PILLALARNI YAKKA CHUVISH NATIJALARINING TAHLILI.....	328
Sobirov Qo'ziboy Erkinovich	
UY-JOY KOMMUNAL XIZMAT KO'RSATISHNI ZAMONAVIY YO'LLARI.....	332
Boboqulov S.B.	
TARJIMON DASTURLARIDA MULTITILLARNI TASNIFLASH: MAVJUD YONDOSHUVLAR VA MUAMMOLAR	338
Maxmudjanova Sayyora Yashin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ICHKI AXBOROT TIZIMLARINING MODERNIZATSIYASI ORQALI ISHLAB CHI QARISH JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISH	343
Yo'ldoshev Nodirbek Ne'matjon o'g'li	
NEFT VA GAZ TERMINOLOGIYASINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI.....	349
Jo'rayeva Malohat Muhammadovna, Quryozova Gulshan Akmal qizi	
УСИЛЕНИЕ РОЛИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ В ДОСТИЖЕНИИ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В УЗБЕКИСТАНЕ	355
Гимранова О. Б.	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA OPERATSIYALARINING AHAMIYATI.....	361
Yuldashev Fozil Turapovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI HISOBLASH VA UNDIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	373
Jumanazarov Alisher Toshtemir o'g'li	
ВЛИЯНИЕ КАЧЕСТВА ПУБЛИЧНОГО ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ НА ДИНАМИКУ ЭКОНОМИКИ	377
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
DIVIDEND SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHDA FOYDA SIFATI VA FOYDANI BOSHQARISHNING TA'SIRI.....	383
Eshev Furqat A'zamovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ УМНЫМ ГОРОДОМ НА БАЗЕ ЦИФРОВЫХ ПЛАТФОРМ С ОРИЕНТАЦИЕЙ НА ЧЕЛОВЕКА	388
Рахимова Мадина Шухрат кизи	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA HISOB SIYOSATINING USLUBIY JIHATLARI	393
Toshpo'latov A. A.	
MOLIYAVIY HISOBOT ISHONCHLILIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	398
Zufarova Zilola Rahim qizi	
RAQAMLI PUL TIZIMINING KORRUPSIYA VA YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHDAGI INSTITUTSIONAL AHAMIYATI.....	403
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA SOLIQ HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	408
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
АКТИВИЗАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ В УСЛОВИЯХ ПРИАРАЛЬЯ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН).....	411
Жоллыбеков Хурмет Бахыт улы	

KORPORATIV MUNOSABATLAR ISHTIROKCHILARINING HUQUQLARINI HIMOYA ETISH VA TA'MINLASHNING HUQUQIY-IQTISODIY SHAKLLARI	416
Rustamova Dilbar Rustamovna	
IQTISODIY TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA STRATEGIK MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY Tajribalari	423
Ismadiyarov Alisher Abduraxmon o'g'li	
METALLURGIK TEXNOGEN CHIQINDILARDAN KAMYOB METALLARNI AJRATIB Olish TEKNOLOGIYASI	427
Qayumov Oybek Azamat o'g'li, Ro'ziyev Ulug'bek Mamarasulovich, Abdullayev Farruh Odiljon o'g'li	
TRANSCHEGARAVIY ELEKTRON SAVDONI TAKOMILLASHTIRISHDA XO'JALIK ALOQALARI LOGISTIKASI	434
Yakubov Maksadxan Sultaniyazovich, Jumaboev Behzod	
YASHIL IQTISODIYOTGA INVESTISIYALARNI JALB QILISH	443
Raimjanova Madina Asrarovna	
O'ZBEKISTONDA ZARGARLIK XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	448
Azizova Roxila Baxodir qizi	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATIDA INVESTITSİYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	452
Isakova Naima Ikromjonovna	
RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR IQTISODIYOTIDA AJ "HUDUDIY ELEKTR TARMOQLARI" MOLIYAVIY BARQARORLIGINI MUSTAHKAMLASH YO'LLARI	459
Bo'ranboyeva Shoira Rustamovna	
"QISHLOQ HUDUDLARIDA XOTIN-QIZLARNING BARQAROR TURMUSH TARZINI TA'MINLASHDA NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARINING O'RNI VA AHAMIYATI"	466
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi, Niyozova Ruxsora	
SMART TOURISM KAK INSTRUMENT USTOYCHIBOYO RAZVITIYA TURISTSKIX REGIONOV: MEJDUHARODNYY OPIYT I REGIONALNAYA ADAPTACIYA	471
Usmanova Aziza Bahodirovna	
XUFIYONA IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISHDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI RIVOJLANTIRISHNING TUTGAN O'RNI	477
Atamurodov To'liqn To'ymurodovich, Mamatkulov Salimjon Rahmonkulovich, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
IQTISODIYOTDA TURIZM O'RNINI STATISTIK TAHLILINING XALQARO STANDARTLARI VA TAJRIBALARI	482
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH TIZIMIDA BANK KREDITLARINING O'RNI VA AHAMIYATI	489
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
XALQARO MOLIYA BOZORLARIDAN MOLIYAVIY RESURLARNI JALB ETISHDA SUVEREN KREDIT REYTINGLARINING O'RNI	494
Mamadaliyev Poziljon Mansurjon o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR BILAN O'ZARO MUNOSABATLAR RIVOJLANISH HOLATI TAHLILI	500
Ismailova Ma'mura Eldorovna	
MILLIY SANOAT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INSON KAPITALINING O'RNI	506
Yunusov Foziljon G'ulomqodirovich	
XONDIZA KONI POLIMETALL RUDALARINI FLOTATSIYALASHDA REAGENT REJIMINI TAKOMILLASHTIRISH	511
Shodiyev Abbas Ne'mat o'g'li, Egamberdiyev Baxtiyor Barat o'g'li	
EKSPORT-IMPORT OPERATSIYALARI BO'YICHA MUDDATI O'TGAN DEBITOR QARZDORLIKNI ANIQLASHDA RAQAMLI SOLIQ NAZORATI MONITORINGINING QO'LLANILISHI VA SAMARADORLIGI	517
Tashmuxeamedov Dilmurod Mirabzalovich	

SOLIQ SALOHİYATIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING TA'SIRI	522
Jurayev Xusan Atamuratovich	
IMPROVING MECHANISMS FOR ATTRACTING FOREIGN INVESTMENTS	528
Sobirov A. Abdurasul	
MINTAQADA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSİYALARNING AHAMIYATI	533
Masharipov Sardorbek Farxadovich	
TECHNOLOGY-DRIVEN VISITOR MANAGEMENT SYSTEMS FOR ENHANCING MUSEUM EXPERIENCE AND PERFORMANCE	539
Ibroximova Aziza Abbasovna	
XALQARO MOLİYAVIY INSTITUTLARNING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI	545
Kurbonbekova Moxichexra Turobjonovna	
NAVOIY KON-METALLURGIYA KOMBINATIDA "AQLLI KON" KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISH TAJRIBASI	551
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
INVESTITSIYA JARAYONLARINING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHGA STRATEGIK TA'SIRI	556
Ibrohimov Behzodbek Baxromjon o'g'li	
SAMARQAND VILOYATI SAVDO KORXONALARI FAOLIYATINING TASHKILY VA IQTISODIY XUSUSIYATLARI	562
Toxirova Gullola Mirkamolovna	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ СТРЕЛКОВОГО СПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	568
Юсупов И.	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЕЙ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	573
Тарават Абдул-Салам	
MAHALLIY AHOLINING ISHTIROKINI TA'MINLASH TIZIMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI TURISTIK MINTAQALARNI RIVOJLANTIRISH ZARURATI	581
Abduxamidov Sarvar Adxamovich	
MUQOBIL ENERGIYA VOSITALARINI JORIY ETISH HOLATINING STATISTIK TAHLILI	586
Ashurov Azizbek Ergash o'g'li	
YANGI O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI AXBOROT-RESURS MARKAZLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH MODELI	592
Qurbanova Muazzam Fazliddinovna	
MEHMONXONA SANOATIDA ESG TUSHUNCHASI VA UNING AHAMIYATI	596
Xusenova Mexrangiz	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKCHILIK ASOSIDA HUDUDLARNING INVESTITSIYAVIY JOZIBADORLIGINI OSHIRISH VA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB ETISH	600
Amirova Dilshoda, Usmonova Shahrinoz Ilhom qizi	
MINTAQQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANISHIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINING ROLINI EMPIRIK JIHATDAN TAHLILI	605
Bekbergenov G'ayrat Shuxratovich	
NITROGEN FIXATION CHARACTERISTICS OF AZOLLA CAROLINIANA UNDER THE INFLUENCE OF HEAVY METAL (CR ⁶⁺)	610
Sh. Azimov, E. Egamberdiev, S. Turabdajanov	
EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT SIYOSATI VA NORMATIV-HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING TA'SIRI	616
Mirzayeva Nilufar Sabirjanovna	

«O'ZBEKNEFTGAZ» AKSIYADORLIK JAMIYATIDA «ESG» STANDARTLARINI JORIY ETISH	622
Ibragimova Saodat Abdumo'minovna, Xusainov Ravshan Raximovich	
O'ZBEKISTON SANOATINING HOZIRGI HOLATI VA IQTISODIY KO'RSATKICHLARI DINAMIK TAHLILI	627
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI BAHOLASH: KLASSIK VA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR	634
Ugay Darya Sergeevna, Raxmonov Doniyor Ixtiyor o'gli, Mamanov Alisher Umbarovich	
MEVA-SABZAVOTCHILIK TARMOG'INING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING DINAMIK TAHLILI	642
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
KORXONALAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI	647
Jamoliddinov Jobirbek Bohodir o'g'li	
KICHIK BIZNES SEKTOR FAOLIYATI IQTISODIY BARQAROR RIVOJLANISH OMILI SIFATIDA	652
Batirova Raxima Abdujabbarovna, Sirojiddinov Ikromiddin Qutbiddinovich	
MINTAQALAR MIQYOSIDA FARMATSEVTIKA SANOATINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR MAQSADLARI HAMDA ULARNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI	656
O'taganova Umida Egamberdi qizi	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA INVESTITSION FAOLIYATNI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	663
Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
MAHALLIY JUN TOLALARINING GEOMETRIK VA FIZIK-MEXANIK XOSSALARINI NOTO'QIMA MATOLAR ISHLAB CHIQRISH TEXNOLOGIYASI NUQTAI NAZARIDAN TADQIQ ETISH	667
Ermatov Shavkat Qulmatovich, Omonturdiyev Ortiq Eshboyevich	
TADQIQOT DIZAYNINI ISHLAB CHIQISH JARAYONIDA GIPOTEZALARNI SHAKLLANTIRISH, O'ZGARUVCHILAR TIZIMINI TANLASH VA EKONOMETRIK IDENTIFIKATSIYA STRATEGIYASINI ASOSLASH	671
Usmonov Maxsud Tulqin o'g'li, Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TURIZM XIZMATLARI BOZORI HOLATI VA UNING MUAMMOLARINI TAHLIL QILISH USULLARI	678
Xudayberganov Dilshod Tuxtabayevich	
O'ZBEKISTONDA AKSIYADORLIK JAMIYATLARI AKSIYALARI NARXINI O'ZGARISHI TAHLILI	682
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
QASHQADARYO VILOYATIDA IJTIMOY-IQTISODIY TIZIMLARNI SAMARALI BOSHQARISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	688
Alimov Fazliddin Xalimovich	
TEMIR YO'L TRANSPORTI QUYMA DETALLARINING KIMYOVIY TARKIBI VA MEXANIK XOSSALARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI TADQIQ ETISH	693
Tursunov Nodirjon Qayumjonovich, Saidraximov Azizjon Azim o'g'li, Nuriddinov Otabek Shuhrat o'g'li	
KAM QAVATLI TURAR-JOY BINOLARINI QURISHDA AN'ANAVIY QURILISH ASHYOLARIDAN FOYDALANISHNING IJOBIY TOMONLARI	702
Toshniyozov Otabek Hakimovich	
МИГРАЦИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА КАК ФАКТОР ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА	706
Аскарова М.Т.	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИНАНСОВОГО УЧЕТА В ЧАСТНОМ МЕДИЦИНСКОМ УЧРЕЖДЕНИИ	711
Алимджанова Юлдуз Азизовна	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI BAHOLASHNING BELGILOVCHI ASOSIY KO'RSATKICHLARI VA ULARNING NAZARIY AHAMIYATI	718
Mavrulov Ravshan Nematjonovich	

DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI ASOSIDA INFRATUZILMA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	724
Saidova Kamolat Farhodovna	
XIZMATLAR EKSPORTI HAJMINING OSHISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	730
Alixonov Mirzoulug'bek Pahlavonjon o'g'li	
KORXONALAR IQTISODIY RIVOLANISHIDAGI TO'SIQLAR VA ULARNI OLDINI OLISH ORQALI KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	735
Bobomirzayev Isroil	
ПЕРСПЕКТИВЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ НЕФТЕГАЗОВОГО КОМПЛЕКСА В УЗБЕКИСТАНЕ	739
Бекмухамедова Малика Искандарбековна	
O'ZBEK TILIDA FONO-GRAFOSTILISTIK VOSITALARNING XUSUSIYATLARI	749
Islomov Dilshod Shomurodovich	
OHANGARON DARYOSI SUV RESURLARIGA SANOAT KORXONALARINING TA'SIRINI TEZKOR ANIQLASH USLUBIYOTINI ISHLAB CHIQUISH	755
Aytmuratov Timurlan Paraxatovich, Abdullaev Botirjon Dadajonovich	
STRATEGIK MENEJMENT MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	759
Umarova Nilufar Abdulkaxor qizi	
KIMYO SANOATI OQOVA SUVLARI VA CHIQUINDI ERITMALARDAN OG'IR RANGLI METALLARNI CHO'KTIRISHNING TADQIQOT USULLARI	763
Muzaffarov Umubek Umarovich, Xoliqulov Doniyor Baxtiyorovich, Aripov Avaz Rozikovich, Voxidov Baxriddin Raxmidinovich	
MEHNAT MIGRATSIYASI VA UNING KAMBAG'ALLIKKA TA'SIRI: INKLYUZIV IQTISODIYOT NUQTAI NAZARIDAN TAHLIL	769
Zokirova Manzura Ilhomovna	
FRANCHAYZINGNING HUDUDIY RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI PANEL REGRESSIYASI VA MATEMATIK MODELLASHTIRISH ASOSIDA TIZIMLI BAHOLASH	774
Xodjayev Anvar Rasulovich	
TASHKILOTLARDA XODIMLARNI BOSHQARISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	781
Rasulov Shohruxbek G'ulomjon o'g'li, Ibragimov Isroil Usmonovich	
RAQAMLI DASTUR BILAN BOSHQARILADIGAN (RDB) DASTGOHLARDA GEOMETRIK MASALANING YECHIMI	785
Xasanov B.M., Yusupov S.M., Abdullajonov A.Sh., Alibekov R.K.	
"YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISHDA HUDUDLARNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH MASALALARI	792
Baxtiyorov Umid Kaxramon o'g'li	
KKI ROTORLI DOIMIY MAGNITLI SHAMOL TURBINASINING MATEMATIK MODELI	798
Bekishev Allabergen Yergashevich, Saodullayev Abror Saypullayevich	
QISHLOQ JOYLARDA AVTOSERVIS XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: MUAMMOLARI, ISTIQBOLLARI VA YECHIMLARI	802
Shaymardanova Dildora Xaydarjon qizi	
OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING RAQAMLI VA YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDAGI O'RNI VA RIVOJLANISH TAMOIYILLARI	807
Sharipova Shahlo Istamovna	
ASSESSING THE ECONOMIC EFFICIENCY OF GOVERNMENT INVESTMENT INCENTIVE MECHANISMS IN ENSURING ECONOMIC DEVELOPMENT: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN	811
Abdullaev Zafar Anvarovich	
HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA MINTAQAVIY TURISTIK KLASSTERLARINING STRATEGIK AHAMIYATLI	818
Ollanazarov Bekmurod Davlatmuratovich	

HUDUDIIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA MINTAQAVIIY TURISTIK KLASTERLARINING STRATEGIK AHAMIYATLI

Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich

Urganch RANCH texnologiya universiteti

“Iqtisodiyot” kafedrası dotsenti, PhD.

bdollanazarov@gmail.ru

Annotatsiya. Maqolada mintaqaviy turistik klasterni hududiy iqtisodiyot samaradorligini oshirishning muhim vositasi sifatida ilmiy jihatdan asoslash masalalari yoritilgan. Unda klaster yondashuvining turistik xizmatlar sohasidagi afzalliklari, uning hududiy raqobatbardoshlik, investitsion jozibadorlik va bandlik darajasiga ijobiy ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, mintaqaviy turistik klasterlarning shakllanish mexanizmlari, ishtirokchilar o'rtasidagi kooperatsiya va sinergetik samaralar, davlat, biznes va jamiyat manfaatlarining uyg'unlashuvi ochib berilgan. Turistik klasterlarning iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional samaradorligi baholanib, ularni hududiy barqaror rivojlanish va innovatsion o'sishni ta'minlovchi strategik mexanizm sifatida rivojlantirish zarurligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: mintaqaviy turistik klaster, klaster yondashuvi, hududiy iqtisodiyot, turistik xizmatlar, raqobatbardoshlik, investitsion jozibadorlik, sinergetik samara, davlat-xususiy sheriklik, barqaror hududiy rivojlanish.

Abstract. The article provides a scientific justification of regional tourism clusters as an effective instrument for enhancing regional economic performance. It analyzes the advantages of the cluster approach in the tourism services sector and its positive impact on regional competitiveness, investment attractiveness, and employment. The study examines the mechanisms of regional tourism cluster formation, cooperation among participants, synergistic effects, and the alignment of interests between the state, business, and society. The economic, social, and institutional effectiveness of tourism clusters is assessed, and their development is substantiated as a strategic mechanism for ensuring sustainable regional development and innovative growth.

Keywords: regional tourism cluster, cluster approach, regional economy, tourism services, competitiveness, investment attractiveness, synergistic effect, public-private partnership, sustainable regional development.

Аннотация. В статье научно обоснована роль регионального туристического кластера как эффективного инструмента повышения результативности региональной экономики. Проанализированы преимущества кластерного подхода в сфере туристических услуг и его позитивное влияние на конкурентоспособность региона, инвестиционную привлекательность и уровень занятости. Раскрыты механизмы формирования региональных туристических кластеров, особенности кооперации между их участниками, синергетические эффекты и гармонизация интересов государства, бизнеса и общества. Оценена экономическая, социальная и институциональная эффективность туристических кластеров и обоснована необходимость их развития как стратегического механизма обеспечения устойчивого регионального развития и инновационного роста.

Ключевые слова: региональный туристический кластер, кластерный подход, региональная экономика, туристические услуги, конкурентоспособность, инвестиционная привлекательность, синергетический эффект, государственно-частное партнёрство, устойчивое региональное развитие.

KIRISH

Klaster yondashuvi zamonaviy iqtisodiy rivojlanish nazariyasi va amaliyotida hududlarning raqobatbardoshligini oshirish hamda resurslardan samarali foydalanishni ta'minlashga qaratilgan ilg'or tashkiliy model sifatida e'tirof etiladi. Ushbu yondashuvning ustun jihati shundaki, u iqtisodiy o'sishni nafaqat ishlab chiqarish omillari, balki hududiy salohiyat, ijtimoiy resurslar, institutsional muhit va innovatsion integratsiya orqali jadallashtirish imkonini beradi. Klasterlar doirasida o'zaro bog'langan subyektlar — biznes tuzilmalari, xizmat ko'rsatuvchilar, infratuzilma operatorlari, ilmiy-ta'lim muassasalari hamda davlat boshqaruvi organlarining hamkorlikdagi faoliyati kooperatsiya va sinergetik samarani kuchaytiradi. Natijada ishlab chiqarish va xizmatlar zanjirida qo'shilgan qiymat ortadi, tranzaksion xarajatlar qisqaradi, innovatsiyalarni joriy etish tezlashadi hamda bozorga kirish imkoniyatlari kengayadi [1].

Klaster yondashuvi hududiy rivojlanishni rag'batlantirishda ham samarali vosita bo'lib, uning natijalari bandlik ko'rsatkichlarining yaxshilanishi, hududiy iqtisodiy faollikning oshishi, mahalliy byudjet tushumlarining ko'payishi va mahalliy ishlab chiqarish tizimlarining raqobatbardoshligi kuchayishida namoyon bo'ladi. Bunda klasterlar "o'sish nuqtasi" vazifasini bajarib, turdosh tarmoqlarni faollashtiradi, xizmatlar bozorida diversifikatsiyani kuchaytiradi hamda hududiy brend shakllanishiga zamin yaratadi. Ayniqsa, xizmatlar sektorida, xususan turistik xizmatlar yo'nalishida klasterlashuv infratuzilma, servis sifati, marketing, kadrlar tayyorlash va raqamli yechimlar o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlashi sababli yuqori multiplikativ ta'sirga ega.

O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, hududiy rivojlanish dasturlarini kuchaytirish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash hamda investitsiya muhitini yaxshilashga qaratilgan islohotlar sharoitida turizm xizmatlarini yangi sifat bosqichiga olib chiqish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Turizmning hududiy iqtisodiyotga ta'siri uning bandlik yaratish, kichik biznesni faollashtirish, transport-logistika va savdo xizmatlarini rivojlantirish, madaniy meros obyektlaridan samarali foydalanish hamda hududning investitsion jozibadorligini oshirish imkoniyatlari bilan izohlanadi. Shu ma'noda, turizm sohasida klaster yondashuvini joriy etish xizmatlar zanjirini integratsiyalash, resurslardan kompleks foydalanish va hududiy turistik mahsulotning raqobatbardoshligini oshirish uchun muhim institutsional asos bo'lib xizmat qiladi.

Shu bois, O'zbekistonning alohida hududlarida mintaqaviy turistik klasterlarni shakllantirish va ularni bosqichma-bosqich rivojlantirish turizmni barqaror rivojlantirish, ichki va kirish turizmi oqimini kengaytirish, hududiy iqtisodiy o'sishni jadallashtirish hamda aholi farovonligini oshirishga xizmat qiluvchi ustuvor yo'nalish sifatida qaralishi maqsadga muvofiqdir. Mazkur tadqiqotda turistik klaster yondashuvining nazariy-amaliy jihatlarini, uning hududiy iqtisodiyot samaradorligiga ta'sir mexanizmlari hamda klasterlashuv orqali erishiladigan iqtisodiy va ijtimoiy natijalar ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ilmiy adabiyotlarda mintaqaviy turistik klasterlar hududiy iqtisodiyot samaradorligini oshirishning muhim institutsional mexanizmi sifatida talqin etiladi. D.D. Fundeanu turistik klasterlarni innovatsion rivojlanish modeli sifatida baholab, ularning hududiy raqobatbardoshlik va investitsion faollikni kuchaytirishdagi ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslaydi [2]. Muallif klasterlashuv resurslar konsentratsiyasi va hamkorlikni kuchaytirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishini ta'kidlaydi.

T. Yalçinkaya va T. Güzel tadqiqotlarida klaster yondashuvi turizm xizmatlari sifatini oshirish, marketing samaradorligini kuchaytirish hamda hududiy brendni shakllantirishda muhim vosita sifatida baholanadi [3]. Ular klasterlar doirasida subyektlar o'rtasidagi tizimli hamkorlik xizmatlar diversifikatsiyasi va innovatsiyalarni joriy etishni tezlashtirishini ko'rsatadi.

O.V. Rijkhova turistik klasterlarni bandlikni oshirish va hududiy iqtisodiy faollikni rag'batlantirishning samarali omili sifatida tahlil qiladi [4]. Uning fikricha, klasterlashuv kichik va o'rta biznes subyektlarining integratsiyasini kuchaytirib, hududiy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. A.I. Mikhaylichenko esa klasterlar doirasida raqobat va kooperatsiya uyg'unligi hududiy barqaror o'sishni ta'minlashini asoslab beradi [5].

Z.S. Abriyev O'zbekiston sharoitida turizm klasterlarini rivojlantirish investitsion jozibadorlikni oshirish, hududiy salohiyatdan samarali foydalanish va mintaqalar o'rtasidagi rivojlanish tafovutlarini muvozanatlashtirishga xizmat qilishini ta'kidlaydi [6].

Mavjud adabiyotlar mintaqaviy turistik klasterlar hududiy iqtisodiyot, bandlik va investitsion faollikni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etishini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, klasterlashuvning hududiy xususiyatlarni inobatga olgan holda amaliy joriy etish mexanizmlarini, boshqaruv modellari va institutsional qo'llab-quvvatlash vositalarini yanada chuqur tadqiq etish zarurligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda mintaqaviy turistik klasterlarning hududiy iqtisodiyot samaradorligiga ta'sirini aniqlash maqsadida umumilmiy va maxsus iqtisodiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Xususan, tizimli va institutsional yondashuv, tahlil va sintez, taqqoslama tahlil hamda mantiqiy umumlashtirish usullari qo'llanildi.

Tadqiqotning empirik bazasini rasmiy statistika ma'lumotlari, amaldagi normativ-huquqiy hujjatlar, hududiy rivojlanish dasturlari hamda tegishli ilmiy manbalar tashkil etdi. Olingan natijalar klaster yondashuvining iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional samaradorligini kompleks baholash asosida umumlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mintaqaviy turistik klasterlarni shakllantirish va ularning samarali faoliyat ko'rsatishi ichki hamda kirish turizmi oqimlarini ko'paytirish, tadbirkorlikni rivojlantirish va yangi ish o'rinlarini yaratish uchun qulay sharoitlar yaratadi. Turistik klasterlarni tashkil etishdan ko'zlangan asosiy maqsad — hududning turistik xizmatlar bozorida raqobatbardoshligini oshirish va sinergetik samaraga erishishdir. Bu esa, o'z navbatida, klaster tarkibiga kiruvchi korxonalar faoliyati samaradorligini yuksaltirish, innovatsiyalarni rag'batlantirish hamda yangi turistik yo'nalishlarning shakllanishiga xizmat qiladi.

Mintaqaviy turistik klasterlarni tashkil etish amaliy jihatdan hududning iqtisodiy pozitsiyasini mustahkamlash, shuningdek, uning investitsiyaviy va imij salohiyatini shakllantirishda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Turistik xizmatlar sohasidagi klaster modellari hududdagi to'rtta asosiy texnologik guruh ishtirokchilarining hamkorligiga asoslanadi va ular quyidagicha shakllanadi:

- innovatsion ilmiy laboratoriyalar va tajriba-sinov ishlab chiqarish markazlari — turistik mahsulot yaratish jarayonida qo'llaniladigan yangi texnologiyalarni ishlab chiqishga ixtisoslashgan subyektlar.

- joriy etish markazlari — turistik xizmatlar sohasida mahalliy darajada faoliyat yurituvchi muvofiqlashtiruvchi kengashlar orqali samarali boshqaruvni ta'minlovchi tuzilmalar.

- ishlab chiqarish-texnologik guruhlar — turistik mahsulotning yangi tarkibiy qismlarini yaratish uchun zarur uskunalarni ishlab chiqarish imkoniyatiga ega subyektlar.

- marketing guruhlar — yaratilgan turistik mahsulotlarni bozorda ilgari surish, ustuvor yo'nalishlar bo'yicha talabni shakllantirish hamda hududning turistik salohiyatini keng targ'ib qilish bilan shug'ullanuvchi tuzilmalar.

Klaster shaklidagi mazkur tizim o'zaro hamkorlik va innovatsion integratsiya asosida hududlarning iqtisodiy o'sishini jadallashtiradi hamda turistik salohiyatdan samarali foydalanish imkonini yaratadi. Shu bois, klaster yondashuvi turistik xizmatlar sohasini rivojlantirishda strategik ahamiyat kasb etadi.

Klaster asosida tashkil etilgan turistik iqtisodiy sektorning ustun jihatlaridan biri — davlat boshqaruvi organlari va xususiy biznes o'rtasida samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish imkoniyatidir. Bunday yondashuv mahalliy hokimiyat organlariga turistik xizmatlar sohasining holatini baholashda aniq ko'rsatkichlardan foydalanish va rivojlanishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash imkonini beradi. Natijada hududiy resurslardan maqsadli va asosli foydalanishga yo'naltirilgan strategik rejalashtirish amalga oshiriladi.

Hududiy turistik klasterlarni shakllantirish va uni bosqichma-bosqich rivojlantirish mintaqaviy turistik biznesning barqaror rivojlanish strategiyasida muhim o'rin tutadi. Klasterlar biznes subyektlari uchun uzoq muddatli raqobatbardoshlikni ta'minlaydigan mexanizm sifatida qaraladi. Bu esa kompaniyalarga 5–10 yil va undan ortiq muddatga mo'ljallangan rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish imkonini beradi. Muvaffaqiyatning asosiy omillari sifatida biznes yetakchilarining faol pozitsiyasi hamda hududdagi turli tashkiliy guruhlar manfaatlarining konstruktiv muvofiqlashuvi e'tirof etiladi. Shunday qilib, klaster modelining samaradorligi sivilizatsiyalashgan raqobat muhiti, yetakchilarning tashabbuskorligi va mahalliy hokimiyatning qo'llab-quvvatlovi bilan chambarchas bog'liqdir.

Klaster tizimi asosida hududni iqtisodiy rivojlantirish biznesning faol ishtiroki hamda davlat boshqaruvi organlari bilan samarali hamkorlikni nazarda tutadi. Biznes va davlat tuzilmalarining turistik klasterlarni shakllantirish va rivojlantirishdagi vazifalari turlicha bo'lsa-da, ular o'zaro to'ldiruvchi xususiyatga ega. Klasterlarni rivojlantirishning muhim vositalaridan biri — mahalliy va milliy darajadagi ijtimoiy-iqtisodiy dasturlardir.

Hududiy tarmoqli klasterlarni baholashda uning ishtirokchilari va iqtisodiy makondagi boshqa subyektlar uchun yaratiladigan afzalliklarni chuqur tahlil qilish zarur. Fikrimizcha, klaster tashkil etilishidan olinadigan ijobiy natijalarni ichki va tashqi ta'sirlar sifatida guruhlash maqsadga muvofiqdir (1-jadval).

1-jadval. Mintaqaviy turistik klasterlarni shakllantirish natijasida yuzaga keladigan ta'sirlar [7]

Ta'sir turi	Klasterning ichki ta'siri (klaster ichidagi namoyon bo'lishi)	Hudud miqyosidagi tashqi ta'siri (hududdagi namoyon bo'lishi)
Tranzaksion xarajatlarni kamaytirish samarasi	Klaster ishtirokchilari o'rtasidagi doimiy hamkorlik bitimlar xavfsizligini oshiradi	Klasterlashtirish davlat organlariga tranzaksion xarajatlarni kamaytirish vositasini taqdim etadi
Ishlab chiqarish miqyosi samarasi	Klasterdagi ixtisoslashuv bloklarining rivojlanishi orqali boshqa ishtirokchilar faoliyati kengayadi, bu esa klaster qamrov hududini kengaytiradi	Klaster qamrov hududining kengayishi yangi bozorlarga chiqishni ta'minlaydi, bu esa hudud iqtisodiyotining boshqa tarmoqlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi
Qamrov samarasi	Klaster ishtirokchilari kooperatsiyasi ko'p funksiyali resurslardan turli korxonalarda foydalanish imkonini beradi, bu esa uni o'tkazish bilan bog'liq tranzaksion xarajatlarni kamaytiradi	Ko'p funksiyali resurslardan samarali foydalanish orqali davlat byudjeti mablag'larini tejash imkoni yaratiladi
<i>"Antitigger" samarasi¹</i>	Ishtirokchilar tomonidan <i>innovatsiyalarga birgalikda mablag' ajratish imkoni yuzaga keladi</i>	Mahalliy hokimiyat klaster faoliyatini muvofiqlashtirib, moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni nazorat qiladi, bu esa kutilgan ijobiy natijalarni barqaror ta'minlashga xizmat qiladi
Ekologik javobgarlik samarasi	Ekologik himoya bo'yicha yangi texnologiyalarni joriy etish orqali klasterning tabiatga salbiy ta'siri kamayadi	Ekologik ta'sirni kamaytirish aholi salomatligining yaxshilanishiga va davlat byudjeti hisobidan ekologiya dasturlariga sarf-harajatlarning kamayishiga olib keladi
Sinergetik samara	Klaster ishtirokchilari o'rtasidagi integratsiya natijasida faoliyat samaradorligi oshadi	Turistik klasterlarni tashkil etish orqali hududni rivojlantirish samaradorligi oshadi

Ichki ta'sirlar asosan klaster ishtirokchilari o'rtasidagi sinergetik (o'zaro to'ldiruvchi va kuchaytiruvchi) munosabatlar bilan bog'liq bo'lib, ular quyidagi holatlarda namoyon bo'ladi:

1. Klaster ishtirokchilari o'rtasidagi kooperatsiya orqali umumiy resurslar, tajriba va infratuzilmadan samarali foydalanish imkoniyati yaratiladi.

2. Katta va kichik biznes subyektlari o'rtasidagi hamkorlik asosida shakllangan klaster tuzilmasi mahsulotni modernizatsiya qilish xarajatlarni optimallashtirishga xizmat qiladi, chunki ayrim ishlab chiqarish vazifalari kichik biznes subyektlariga outsorsing asosida topshiriladi.

3. Ishlab chiqarishni xomashyo, materiallar va butlovchi qismlar bilan ta'minlash jarayonida uzoq muddatli va barqaror hamkorlik aloqalari shakllanadi.

4. Boshqaruv jarayonlari takomillashib, tizim ierarxiyasining soddalashuvi qaror qabul qilish samaradorligini oshiradi.

5. Klaster ishtirokchilari o'rtasidagi investitsiyaviy va moliyaviy hamkorlik mustahkamlanib, barqaror moliyaviy aloqalar rivojlanadi.

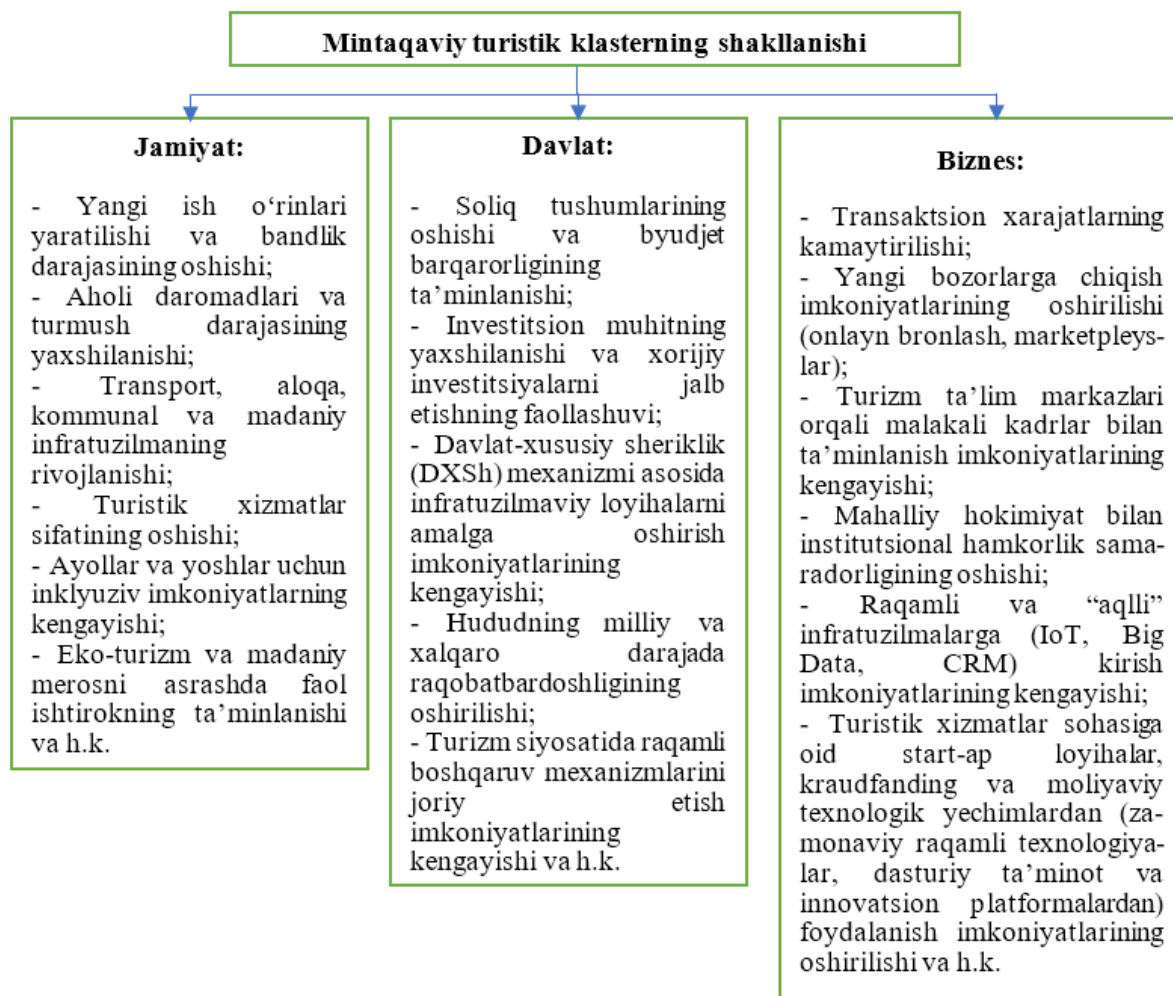
Mazkur omillar klaster modelining iqtisodiy va tashkiliy samaradorligini tasdiqlab, hududiy turistik klasterlarni joriy etish hamda rivojlantirishning strategik ahamiyatini asoslaydi.

Mintaqaviy turistik klasterlar – bu, hududiy ijtimoiy-iqtisodiy tizim doirasida turli aktorlar (steykholderlar) o'rtasidagi o'zaro hamkorlik va manfaatlar uyg'unligiga asoslangan innovatsion tashkiliy shakl hisoblanadi. U nafaqat to'g'ridan-to'g'ri ishtirokchilar (ya'ni tadbirkorlik subyektlari, mahalliy aholi va davlat boshqaruv organlari) uchun, balki bilvosita benefitsiarlar — infratuzilma sektori, ekologik muhit va institutsional tizimlar uchun ham keng ko'lamli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Klaster doirasida turizm sohasining rivojlanishi mahalliy aholini ish bilan ta'minlash, xususiy sektor faolligini oshirish, soliq bazasini kengaytirish, infratuzilmaviy obyektlarni modernizatsiya qilish hamda ekologik barqarorlikni mustahkamlash imkonini beradi. Shu bois, turistik klasterlar turizmni inklyuziv va barqaror rivojlantirishning muhim strategik mexanizmlaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Hududiy turistik klaster xususiy sektor, yirik korxonalar, davlat boshqaruv tuzilmalari hamda ilmiy-ta'lim muassasalari o'rtasida samarali hamkorlikni ta'minlovchi innovatsion tashkiliy platforma vazifasini bajaradi.

¹ Antitigger samarasi – bu klaster tizimlaridagi disfunktsion ishlash, ya'ni, klaster ishtirokchilari o'rtasidagi samarasiz hamkorlik, nizoli munosabatlar, maqsadlarning mos kelmasligi va innovatsion inersiya tufayli uning asosiy maqsadlariga (masalan, innovatsiya, sinergiya, iqtisodiy o'sish) erisha olmaslik holati, noto'g'ri muvofiqlashtirish va samarasiz aloqalar natijasida yuzaga keladigan institutsional yoki iqtisodiy salbiy ta'sirdir. Turistik klasterda bu holatni oldini olish uchun strategik boshqaruv, qonunchilik asoslari, to'g'ri infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash va jamoatchilik ishtirokini ta'minlash zarur.

Klaster texnologiyalarini joriy etish jarayonida turli manfaatdor guruhlarning pozitsiyasi va hududiy rivojlanish strategiyasi doirasidagi ustuvor yo'nalishlar kompleks tarzda inobatga olinishi zarur (1-rasm).

1-rasm. Mintaqaviy turistik klasterni shakllantirishining afzalliklari ²

Bunday klasterning asosiy afzalliklari qatoriga resurslardan samarali foydalanish, zamonaviy texnologiyalarga kengroq kirish imkoniyati, soliq to'lovchilar soni va soliq bazasining kengayishi, shuningdek, davlat va biznes o'rtasidagi hamkorlik mexanizmlarining rivojlanishi kiradi. Ushbu natijalarga resurslarni oqilona qayta taqsimlash, barqaror hududiy o'sishni ta'minlash hamda multiplikativ ta'sir mexanizmlaridan samarali foydalanish orqali erishiladi.

Davlat uchun klasterlar, bir tomondan, hudud iqtisodiyotini rivojlantiruvchi vosita, ikkinchi tomondan esa iqtisodiy o'sish nuqtasi sifatida qaraladi. Bunda klasterlarning investitsion loyiha sifatidagi samaradorligi byudjet, iqtisodiy va ijtimoiy mezonlar asosida baholanadi. Byudjet samaradorligi soliq tushumlarining ortishi bilan; iqtisodiy samaradorlik ishlab chiqarish hajmi va foydaning o'sishi bilan; ijtimoiy samaradorlik esa yangi ish o'rinlari yaratilishi, aholi daromadlarining oshishi hamda ijtimoiy infratuzilmaning rivojlanishi orqali namoyon bo'ladi.

Hududiy turistik klasterlarni shakllantirish hududning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga zamin yaratuvchi strategik mexanizm sifatida xizmat qiladi. Bunda yalpi hududiy mahsulot (YaHM)ning aholi jon boshiga to'g'ri keladigan miqdori hamda iqtisodiyotning umumiy samaradorligi klaster faoliyatining natijaviy ko'rsatkichlari sifatida qaraladi. Samaradorlik moliyaviy, tabiiy va inson resurslaridan maqsadli hamda oqilona foydalanish orqali yuqori qo'shilgan qiymat yaratish imkoniyati sifatida baholanadi.

Klaster davlat siyosatida "o'sish nuqtasi" sifatida e'tirof etilganda, uning ta'siri bir nechta yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

1. Funktsional ta'sirlar: ishlab chiqarish va daromad hajmining ko'payishi; iqtisodiy faollik va takror ishlab chiqarish jarayonining jadallashuvi; innovatsion faollik va texnologik yangilanishning kuchayishi; yangi ish

² Tadqiqotlar asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

o'rinlarining yaratilishi va aholi farovonligining oshishi; jamoaviy hamkorlik hamda kooperatsiya aloqalarining rivojlanishi.

2. Tuzilmaviy o'zgarishlar: ilg'or innovatsiyalar va "o'sish nuqtalari"ning shakllanishi; ilmiy va ta'lim sohalariga yo'naltirilayotgan xarajatlar ulushining oshishi; innovatsion infratuzilma tarmoqlarining hududiy kengayishi.

3. Institutsional islohotlar: huquqiy va boshqaruv muhitining takomillashuvi; xo'jalik subyektlari o'rtasidagi munosabatlarning shaffofligi va samaradorligi; hududda zamonaviy ishbilarmonlik madaniyatining shakllanishi.

4. Dinamik natijalar: aniq tarmoq va ishlab chiqarish majmualarining tezkor rivojlanishi; ilmiy va innovatsion salohiyatning o'sishini jadallashtirish.

Shu bilan birga, turistik klasterlarni shakllantirish qisqa muddatda klaster ishtirokchilari tomonidan davlat byudjetiga tushumlarni oshirish, ijtimoiy samaradorlikni ta'minlash (yangi ish o'rinlari, daromadlar, infratuzilma rivoji) hamda innovatsion islohotlar uchun amaliy platforma yaratishni ko'zda tutadi. Uzoq muddatli istiqbolda esa klaster joylashgan hududning raqobatbardosh salohiyatini oshirish, barqaror rivojlanishni ta'minlash hamda uni milliy va xalqaro iqtisodiy makonda faol va samarali ishtirokchiga aylantirish asosiy maqsad sifatida qaraladi.

Klaster yondashuvi hududiy rivojlanishning tizimli modelini shakllantiradi. U ko'p darajali ta'sir mexanizmlari orqali hududda innovatsiya, investitsiya va integratsiya jarayonlarini uyg'unlashtirib, davlat uchun strategik istiqbolga ega iqtisodiy o'sish ustuni sifatida namoyon bo'ladi. Bunday yondashuvni samarali baholash uchun kompleks tahlil vositalari hamda ta'sir darajasini chuqur o'lchash imkonini beruvchi uslubiy yondashuvlar zarur. Klaster siyosatini rivojlantirishda aynan shu usullar iqtisodiy samaradorlikni aniqlashning muhim mezon sifatida qo'llaniladi.

Mintaqaviy turistik klasterlar hududdagi barcha xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bu, eng avvalo, klasterlar tomonidan davlat boshqaruv organlari, xususiy biznes, ilmiy-ta'lim muassasalari va jamoatchilik tashkilotlari bilan samarali hamkorlik alyanslarining shakllantirilishi orqali amalga oshadi. Bunday hamkorlik shakllari nafaqat klaster ishtirokchilari, balki klaster doirasidan tashqaridagi xo'jalik subyektlari uchun ham ishlab chiqarish va innovatsion rivojlanish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Biznes sohasida turistik klaster faoliyatining ijobiy ta'sirlari:

- klaster doirasida yagona talab va standartlarni joriy etish orqali bozorga kirish imkoniyatlarini kengaytirish;

- xodimlarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini samarali tashkil etish;

- asbob-uskunalar, jihozlar va axborot texnologiyalarini birgalikda xarid qilish orqali xarajatlarni optimallashtirish;

- mijozlar va buyurtmachilarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish;

- klasterning ijobiy imiji va brendining ishtirokchi subyektlarga ijobiy ta'sir ko'rsatishi;

- davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlash orqali mavjud kasbiy ta'lim tizimini klaster ehtiyojlariga moslashtirish;

- innovatsion va hududiy dasturlarga klaster manfaatlarini integratsiya qilish imkoniyatlarini kengaytirish va h.k.

Klasterning iqtisodiy va tashkiliy samaralari:

Turistik klaster faoliyati natijasida yuzaga keladigan asosiy iqtisodiy samaralar – bu klasterning ishtirokchi subyektlari o'rtasidagi uzoq muddatli hamkorlik va o'zaro kooperatsiya orqali shakllanadigan sinergetik ta'sirdir (2-jadval).

2-jadval. Ishtirokchilar kesimida klaster samaralari [7]

Manfaatdor tomonlar	Klaster faoliyatidan kutiladigan asosiy samaralar
Klaster ishtirokchilari (biznes)	Resurslardan samarali foydalanish, xarajatlarni kamaytirish, yangi bozorlarga kirish, mahsulot va xizmatlar sifatini oshirish, raqobatbardoshlikni kuchaytirish
Turistik xizmatlar sohasidagi boshqa subyektlar	Klaster infratuzilmasidan foydalanish, innovatsion g'oyalar, hamkorlik va raqobatning yangi formatlari
Turdosh tarmoqlar (logistika, transport)	Turistik xizmatlar orqali doimiy ehtiyojga ega bo'lish, ta'minot zanjirlari orqali o'sish
Turistlar (iste'molchilar)	Xizmatlar sifatining oshishi, xilma-xillik va raqobatli narxlar
Hududiy davlat organlari	Soliq tushumlarining o'sishi, iqtisodiy faollik va infratuzilma taraqqiyoti, tadbirkorlik muhitining yaxshilanishi

Bunda klaster faoliyatida raqobat va hamkorlikning uyg'un holda yuritilishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Klaster ta'siri turlari:

1. Aglomeratsiya samarasi – geografik yaqinlik asosida ishlab chiqarish miqyosining kengayishi, transport va logistika xarajatlarining qisqarishi, bilim va texnologiyalar almashinuvining yengillashishi, noyob resurslardan foydalanish imkoniyatining yaxshilanishi. Bunda klaster markazidan uzoq hududlarda joylashgan subyektlarning mazkur afzalliklardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish zarurati yuzaga keladi.

2. Sohalararo ta'lim samarasi – ishtirokchi subyektlar o'rtasida bilim, tajriba va innovatsiyalar almashinuvining uzluksiz jarayonga aylanishi. Bu esa ta'limni biznes rivojlanishining samarali paradigmasiga aylantiradi.

3. Kooperatsiya samarasi – subyektlar o'rtasida resurslar va xizmatlar bo'yicha samarali hamkorlikni ta'minlaydi.

4. Innovatsion samara – yangi g'oyalar va texnologiyalarni joriy etish imkoniyatlari kengayadi.

Klaster faoliyatining tashqi subyektlarga ta'siri:

- infratuzilma obyektlaridan birgalikda foydalanish imkoniyatlarining kengayishi;
- bilim va innovatsiyalar oqimining faollashuvi;
- hududiy talabning rag'batlantirilishi;
- yangi investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarining kengayishi.

Ijtimoiy-iqtisodiy samaralar:

- yangi ish o'rinlarining yaratilishi va barqaror bandlikning ta'minlanishi;
- kasbiy ta'lim standartlarining zamonaviy talablarga moslashuvi;
- fuqarolik jamiyati institutlarining rivojlanishi;
- turmush darajasi, iste'mol madaniyati va ijtimoiy xizmatlar sifatining yaxshilanishi;
- sud-huquq, sog'liqni saqlash va ta'lim tizimlarining zamonaviy talablar asosida takomillashuvi.

Turistik klasterlar hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishda strategik nuqta, ya'ni "o'sish ustuni" sifatida xizmat qiladi. Ular resurslardan samarali foydalanish, innovatsiyalarni keng joriy etish, turdosh va o'zaro bog'liq tarmoqlarni faollashtirish orqali umumiy hududiy o'sish muhitini shakllantiradi. Shu bilan birga, klaster siyosati davlat, biznes va aholi manfaatlarini uyg'unlashtiruvchi zamonaviy innovatsion boshqaruv modeli sifatida namoyon bo'ladi.

Hududiy turistik klasterlar davlat, biznes va aholi manfaatlarini uyg'unlashtirish, strategik rivojlanishning imkoniyat bo'shliqlarini aniqlash, ustuvor yo'nalishlar va samarali siyosat yuritish uchun muhim platforma hisoblanadi. Bu jarayonni samarali boshqarish uchun esa maqsadga muvofiq tahlil vositalari va klaster samaradorligini baholashning ilmiy asoslangan metodologiyasi talab etiladi. Shunday qilib, klasterlar hududiy iqtisodiyotda innovatsion o'sishni ta'minlovchi muhim drayver vazifasini bajaradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari mintaqaviy turistik klasterlar hududiy iqtisodiyot samaradorligini oshirish, raqobatbardoshlikni kuchaytirish hamda barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda muhim strategik mexanizm ekanini ko'rsatdi. Klaster yondashuvi turizm sohasida resurslardan kompleks va samarali foydalanish, xizmatlar sifatini oshirish, investitsion jozibadorlikni kuchaytirish hamda bandlikni kengaytirishga xizmat qiladi. Davlat, biznes va jamiyat manfaatlarining uyg'unlashuvi asosida shakllangan turistik klasterlar sinergetik samarani yuzaga keltirib, hududiy iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi.

Shu bilan birga, turistik klasterlarning rivojlanish jarayonida infratuzilmani yanada takomillashtirish, boshqaruv mexanizmlarini samaradorligini oshirish va institutsional muhitni mustahkamlash zarurati mavjud. Mazkur yo'nalishlarni izchil rivojlantirish maqsadida hududiy darajada klasterlarni boshqarish tizimini takomillashtirish, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish hamda investitsiyalarni rag'batlantiruvchi moliyaviy va institutsional sharoitlarni kuchaytirish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, turistik xizmatlar diversifikatsiyasini rivojlantirish, hududiy branding va marketing strategiyalarini takomillashtirish mintaqaviy turistik klasterlarning samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-sonli Farmoni. 11.09.2023-y. – <https://lex.uz/ru/docs/-6600413>
2. Fundeanu, D.D. Innovative Regional Cluster, Model of Tourism Development. – Procedia Economics and Finance. – <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115005018>
3. Yalçinkaya, T., Güzel, T. A General Overview of Tourism Clusters. – https://www.researchgate.net/publication/330122281_A_General_Overview_of_Tourism_Clusters
4. Rijkhova, O.V. Кластеры в формировании региональной экономики: развитие туризма в Тульской области. – <https://cyberleninka.ru/article/n/klastery-v-formirovanii-regionalnoy-ekonomiki-razvitiye-turizm-v-tul'skoy-oblasti>

5. Mikhaylichenko, A.I. Touristic Clusters as a Form of Social Dialogue and Regional Development. – <https://core.ac.uk/download/pdf/233942695.pdf>
6. Abriyev, Z.S. Prospects for the Development of Tourism Clusters in Uzbekistan. – <https://www.academicpublishers.org/journals/index.php/ijai/article/view/7229>
7. Ollanazarov, B.D. Mintaqaviy turistik klasterlar asosida qo'shilgan qiymat zanjirini shakllantirish va rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari. Monografiya. – Xorazm: Khwarezm Publication, 2025. – 308 b.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100